VLASTIVĚDNÝ PREHLED
NA ČERVENÉM VRCHU

Vrch tento, vypínající se do nevelké výše v katastru dobroměřickém (275 m), byl moderně nazván též Stříbrník. Nebudu rozhodovati o tom, které jméno je správné. Snad oboje. Lid říká „Červený vrch" od dávna, v knihách ujal se název „Stříbrník", snad proto, že vinice na jeho úbočí v XVI. stol. náležely patricijské rodině lounské - Stříbrným (či Stříbrných). Já se raději přidržím lidového názvu, který se mi zdá přiléhavějším.

Vrch jest odnož skupiny Lounských vrchů, jimiž ukončeno jest Středohoří ve směru jihozápadním nedaleko Loun. Jako celé Středohoří, tak jsou i Lounské vrchy původu sopečného. Jsou dvojího typu. V hlavním pásu prolomila láva kůru zemskou a vyvřela na povrch a utvořila buď špičaté homole: Tyslík u Třtěna (m), Chlum a Brník u Týnce Mnichovského, Hoblík, Chlumy Břvanské, dvojvrší Chlum a Blšanský vrch a nepatrný čedičový pahorek sv. Mikuláš u Vrasic, anebo hřebeny: vrch Chožovský, Dlouhá a Ranská hora. Druhým typem jsou chlumy, v nichž láva nevyvřela na povrch, ale pouze nadzvedla povrch zemský. Tvoří pořadí nevysokých vrchů s vypálenými lupky. Jsou to Trlavek u Nečich, Hladoměř u Černých dolů, Velký a Malý vrch u Vršovic, Háje u Černodol, Šedivý a Červený vrch u Dobroměřic, Chlum u Lenešic. Spojku se Středohořím tvoří vrch Milý na západě, na severu pak tři páry vrchů od Charvátce k Libčevsi, nazvané Pobídníci.

Lounské vrchy

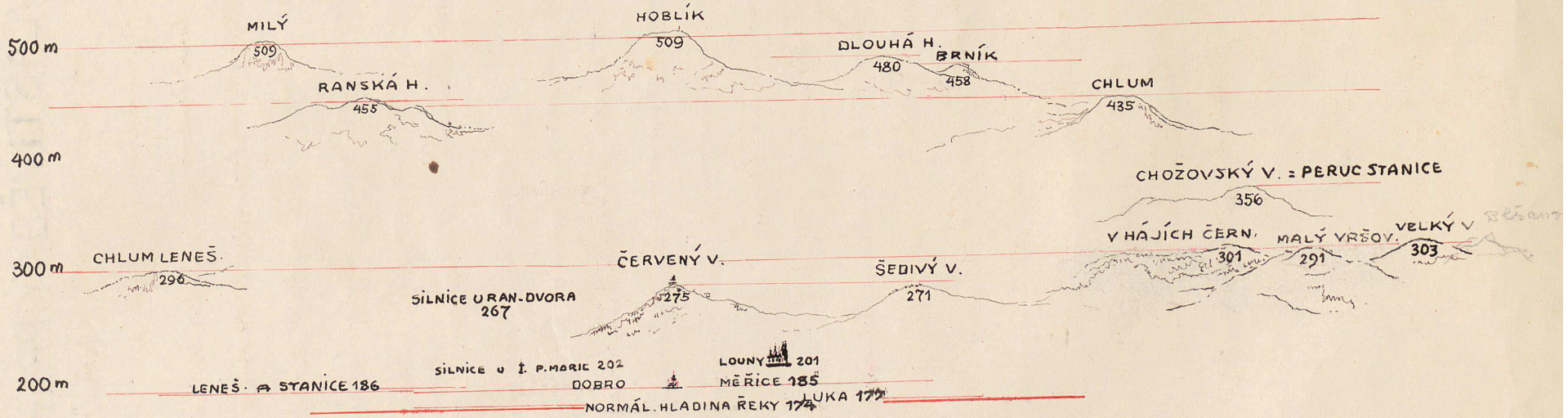

NADMOŘSKÉ VÝŠKY LOUNSKÝCH VRCHŮ v okolí Dobroměric

SROVNEJ NÁSLEDUJÍCÍ ÚDAJE S VÝŠKAMI NAŠICH VRCHŮ:

SLAVĚTÍN 216, NA SPRAVEDLNOSTI 239, NAD LÍŠŤANY 353, BOR NA KOCANDOU 427, NOVÉ HRADY 262, STRÁŽ U HŘIVIC 435, VÝŠINA MARKVARECKÁ 499, KUK 410, PRAVDA 494, ROVINSKO 527, ŽBÁN 535; VRBNO 335, VĚTRNÍK 360; HANŽBUREK 417, ŘIP 459, MILEŠOVKA 835, SEDLO 719, KEILBERK 1244; STAROMĚST. RYNK 214, PETŘÍN 352, VRCHOL ROZHLEDNY 412.

Červený vrch jest nyní součástí pozemkové držby velkostatku dobroměřického a tedy majetkem obce města Loun. Dříve býval občinou dobroměřickou a byl používán za společnou pastvinu velkostatku a místních sedláků - obce, dokud chovány byly v hospodářstvích selských ovce. Občiny nebyly původně zdaněny. Teprve od doby Marie Terezie odváděti se měla z nich jen nepatrná daň, čemuž se sedláci vzpírali, čehož velkostatky

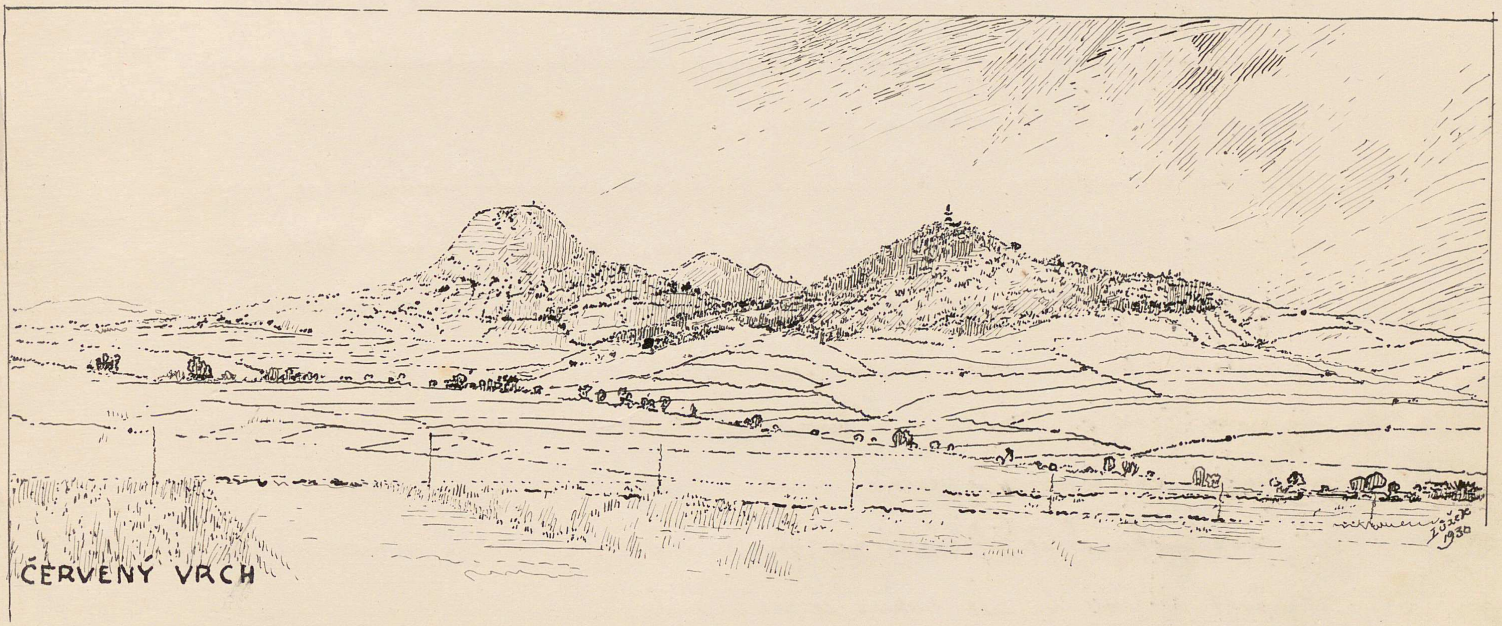

využitkovaly ke svému prospěchu, platily tuto daň, a pastviny složeny jim do gruntovních knih jakožto jejich majetek a mlčky trpěli spolupastvení selských ovcí jakožto starodávné právo vesské obce. Později obec poznala ~~obec~~, že pronedbala své právo k společnému pastvení a při výkupu pozemků z podanství musela přistoupiti k novým poměrům v tom způsobě, že se uvolila platiti za používání pastviny ročně 10 zl velkostatku, čímž uznán nový stav držby velkostatku. Při tom ujednána i ta podmínka, že se nesmí rušiti drn na vrchu.

Z této klausule nepřímo smíme souditi, že nějaká částka vrchu byla rozorána neb přiorána k sousedním pozemkům, že občina bývala rozsáhlejší než nyní. Tak obec přišla o kus svého majetku, kdežto jiné obce uhájily aspoň části pastvin. Ale je též možné, že došlo na jiném místě k jistému odškodnění obce a získaná občina pak rozdělena mezi podílníky, snad v „kobylách" neb na „bohavce". Po úpadku selského ovčáctví znehodnocením naší vlny obec vrchu více nepotřebovala; zanikla paměť společného užívání, zanikly pastevní dráhy a průhony vedoucí k Červenému vrchu.

Červený vrch
vyobr. str. 19

Za starodávna rozkládaly se na úbočí při patě vrchu četné vinice, o čemž svědčí název místní polohy „na vinicích". Nyní v těch místech jsou pole. Vinice zanikly po zkázách 30tileté války pozvolna úpadkem hospodářským vůbec, neznalostí pěstování révy a zanedbáním. Ještě r. 1738 bylo u Černodol 36 korců 3 věrtele a na Červeném vrchu již jen 2 korce 3 věrtele vinic a mimo to 240 k. zrušených. R. 1888 pokusil se obnoviti na stráni za nyn. školou vinici řid. uč. Herfort z Litolib, ale pokus se nezdařil.

Vinice

Asi před 45 roky počato se zalesňováním Červeného vrchu. Po úporném zápolení s nehostinnou půdou podařilo se zalesniti zadní úbočí dokonale, přední zatím jen částečně. Charakteristickým znamením našeho vrchu je hruška planička skorem na vrcholu, jediný mohutnější strom vrchu, který tu v hubené půdě vyrostl a odolal vichřicím, nepohodám, krupobitím a jiným živelním nárazům. Podmínky životní pro stromoví jsou tu jistě velmi nepříznivé, a za tu dobu asi 50 let, co ji znám, povyrostla jen málo.

Vyobr. str. 37

Místní odbor čsl turistů v Lounech zakoupil vrchol Červeného vrchu a r. 1920 vystavěl zde turistickou chatu, kteráž nazvána chatou Ejemovou, jménem tehdejšího předsedy odboru, rozhledna pak rozhl. Frotzelovou, prvního předs. odboru. Jest to jeden z prvních turistických útulků v době, kdy česká turistika byla se teprve počínala

Chata turistů

Při chatě vykoupeno místo 42 23 a

-TURISTICKÁ CHATA EJEMOVA-

vyvíjeti z prvopočátečních plenek.

A nyní, můj čtenáři, vystoupíme na věžičku chaty a rozhlídneme se kolem dokola. Rozhled opravdu není příliš široký ani pestrý, spíše jednotvárný. Oko naše vábí pouze svěží pás lučin, stromoví podél řeky a smělá, vypjatá linie Hobliku a Dlouhé hory. Na sever brání rozhledu Lounské vrchy, k východu Háje a Malý, k jihovýchodu Bítiny, na jih výšiny Polesí - Podlesí. Jedině k západu dohlédneme přes pláně a krajinné vlny až k horám Doupovským a k pohra-

Pohledy s Červ. v.

ničnímu

pásu Krušných hor s Klínovcem 1241 m vysokým. Zkumný duch pozorovatele nespokojí se pouhým rozhledem, ten pátrá po významu a utajeném smyslu toho, co oko vidí. Dějiny naší vlasti zpravují nás, že úval řeky Ohře byl od dávna branou zemskou do Říše, kudy se vinuly zemské cesty ke hranicím, kudy brávaly se obchodní karavany, kudy nejčastěji vnikaly nepřátelské vpády do nitra země a hlavní proud německé kolonisace, jíž za oběť propadlo téměř celé Žatecko vylidňované válečnými pohromami. Germanisace zastavila se teprve na úpatí Lounských vrchů a protějšího Podlesí na jihu v polovici minulého století, a teprv od té doby český živel byl v našem kraji pojištěn proti zněmčení a posílen ke vpádu zpětnému do ztracených sídel na Žatecku, které stále patrně jest odlidňováno blízkými průmyslovými městy, která rychle tráví své obyvatelstvo německé. V našem kraji zaražena germanisace národním probuzením města Loun v polovici minulého století, nár. uvědoměním a zejmena přičiněním a vlivem vesnických škol v Lenešicích a v Opočně a jejího učitelstva – o tom se nedá pochybovati!

Pookří

O starém Žatecku na úsvitě dějin národních máme poměrně nejvíce zpráv, více než o kterémkoliv kraji v Čechách, právě proto, že byl průchodním krajem a územím – moderně řečeno – nárazníkovým mezi naší vlastí a Říší. Zprávy ty uvedeny budou dle potřeby v příslušné souvislosti. Některé z nich již dávno vytýkají výslovně úrodnost Pookří, hojnost božích darů, štědrost přírody. Nejznámější velebitel živnosti našeho Pookří, Pavel Stránský, pobělohorský emigrant, před tím bohatý měšťan litoměřický, který ve svém znamenitém

spise „O státě českém" při popise kraje Žateckého napsal toto: „ze středu Žatecka táhne se k východu jakési široké údolí, Lucsko, k Vltavě, o němž se mezi lidem ta chvála dí, že, kdyby v celém království nic se neurodilo, než toliko v tomto kraji, to by stačilo, aby odvrácen byl hlad v celém království". Ovšem, byla to chvála vyhnance-místního patriota, který ve svém neštěstí a nedostatku vzpomínal na doby hojnosti a blaha v drahém domově. Tím doložena žírnost našeho kraje, a to jest zase jeho vzácnou předností, která vyvažuje souplna, v čem byla na přírodních krásách příroda skoupá.

Náš kraj jest historicky velmi zajímavý. A poněvadž dějiny kraje tvoří širší rámec dějin místních, tedy i Dobroměřic, nebude zbytečno o nich vypravovati.

Povšimněme si nejprve nejbližšího okolí vrchu, totiž okolních pozemků, které náležejí k Dobroměřicům, pozemkovému katastru. Dobroměřický katastr sousedí s kat. lounským. Hranici tvoří silnice nečišská a břehy nad lukami až k „mořické" stráni s nevelikou odbočkou při „poplužní" u dráhy. Hranice u Lenešic tvoří klikatou čáru od řeky k lenešickému cukrovaru a nádraží, jehož část (strážní domek č. 60) stojí na dobrom. katastru; odtud proti Ranské hoře k silnici, kterouž přestupuje v „kobylách"; dále tvoří hranici silnice lenešická s malým přerušením. Od P. Marie drží se po břehu na levé straně státní silnice, pak přetíná tuto silnici a dosáhne až k pozemkům dvora hoblického, pak odtud po dolině bývv. rybníku za Červený vrch a odtud po cestě k silnici nečišské. Má výměru 463·54 ha, t. j. 1612 strychů, z toho velkostatek držel 539 strychů, ostatní - rustikál

O katastru pozemkovém.

pak 1073 strychy (dle sčít. 1862). Tou dobou bylo orné půdy 1360 strychů, luk 110, pastvin 73. Další sčítací materiál uveden bude při odstavci „statistika".

Pojmenování „katastr" pro soubor pozemků přejato ze starých dob a původně se jím nevyrozumívaly pozemky. Pův. znělo „capitastrum", což znamenalo soupis hlav. Když totiž již před Bílou Horou byla ukládána zem. berně - daň za mimořádných poměrů, pak rozepsána byla dle počtu hlav, daň z hlavy, ne z každého obyvatele, ale z hlavy gruntu, moderně řečeno z hlavy přednosty podniku zemědělského, řemeslnického, živnostenského a j. čili z osedlosti, z berní jednotky. V zápase Mar. Terezie o dědictví habsburské ukládána byla daň z hlav všech obyvatel ať stavu nejvyššího i nejnižšího odstupňovaná dle majetku, postavení, a k tomu pořízeny soupisy všeho obyvatelstva bez rozdílu, z čehož pak r. 1771 vzniklo řádné sčítání lidu, číslování gruntů, domů, později zjišťována platební schopnost venkovských hospodářů dle rozsahu hospodářství, pozemkové rozlohy. Dle toho pak ukládána berně, která hlav se přesunula na pozemky, ale název zůstal tady dále - capitastrum, z něhož pak utvořeno slovo kapitastr - katastr, a smysl jeho co základ daňový utkvěl na pozemcích, zvláště na poplatní jednotce větší, pozemkové oblasti určité obce.

Studium katastru pozemkového poskytuje nám část obsahu místních dějin a odkrývá temnou clonu, která zastírá pohled do minulosti a často poskytuje překvapující obrázek pradávných poměrů místních.

Již na počátku této knihy vypravoval jsem o přeměně hospodářství pouze pastevního, dobytkářského v hospodářství polní, jak vznikala pole vedle sebe, za sebou, porůznu, bez pravidelného skladu, o tabulkách nedlouhých, ale širokých. Takové složení polí zachovalo se v místní poloze ode vsi k Červ. vrchu a k Lenešicům. Jest to prastarý svědek dělení pozemkové trati pozemků selských. Jinde vidíme, že trať rozstříhána na dlouhé, ale úzké pásy, tahy. To jest dílo pozdějších dob, kdy

Skład polności na starém právě českém

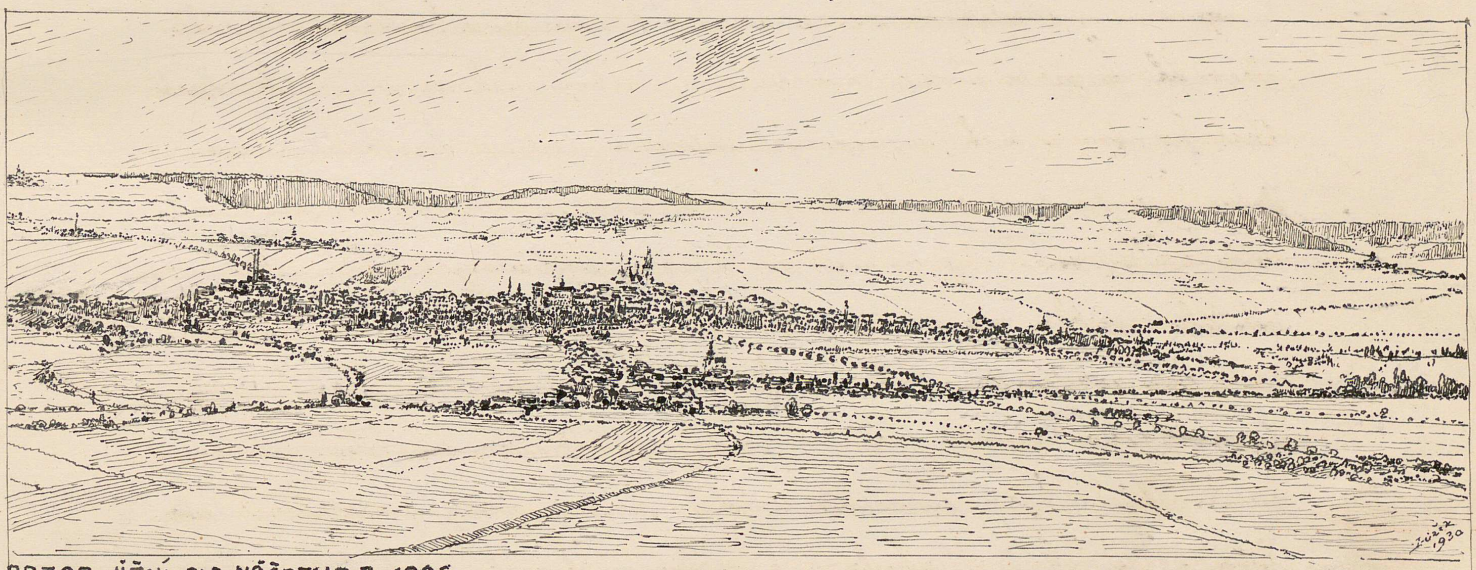

- OBZOR JIŽNÍ DLE NÁČRTU Z R. 1906 -

-SMOLNICE- -CITOLIBY- -VARTA- -LÍŠŤANY- -NAD KLÁŠTEREM- -BOR- -SELMICE- -HOŘANY- -STRÁŽ- -NA ROVINÁCH- -NOVÝ HRAD-

trať dělena dle způsobu německých přistěhovalých kolonistů mezi sedláky a vydána jim u věčný, dědičný nájem pod plat. Byly to pozemky, které asi náležely klášteru Magdalenek a Dominikánům, tehdáž již orné neb lada a porostliny i blata. Podobu dlouhých tahů vynutil si prostě hosp. pokrok, pluh, jímž se již mohlo orati po délce pole, podrýváním půdy rádlem a odklopováním jí na strany. Staré dřívější oradlo mělo místo radlice pouze okovaný neb i prostý dřevěný

klín bez plazu. Oradlo toto pouze vytrhávalo plevel a drtilo povrch půdy rýhováním, ale vynechávalo nerozdrcenou půdu mezi mezerami rýh a proto bylo třeba, aby se oralo ještě napříč, k čemuž se hodily kusy široké. Kde nedošlo k změně starodávné soustavy polností, tu se jednalo o pozemky svobodného sedláka, který nebyl dosud nějakým poutem nesvobody stížen. To však nebylo na překážku, aby nemohl získati si pozemky z dělení tratí místních k věčnému a dědič. držení pod plat = moderní dlouhodobý pacht. Poněvadž berně se platiti musela i ze svobodných gruntů, pak vlastním pánem i těch svobodných selských „dědiců" byl král. A když čteme, že král daroval Magdalenitkám v Benátkách tři lány v Dobroměřicích, pak to byl jen plat ze svobodných lánů. Při vysazování vsí dle způsobu a obyčejích něm. práva zaváděna pravidelná jednotka jako základ k odvádění berní a vrchnostenských platů lán - a toho použito i v Dobroměřicích. Královský lán měl asi 64 strychů orných pozemků, a tolik výměry měly asi statky dobroměřické původně. Bývalo pak v Dobroměřicích celých lánů, půllánů.

Názvy místních poloh.

Velmi zajímavý pohled do minulosti obce poskytují nám názvy místních poloh, pozemků, které nám naznačují původní určení tratí, přírodní poměry, hospodářské zužitkování a pod. Některých názvů se již málo užívá, jiné jsou polozapomenuty. Pokusím se zde o výklad těch, které by mohly býti laikovi nesrozumitelnými. Konečný úsudek pak ponechám důvtipnému čtenáři. Započneme hned samotnou vsí:

Brodík, na brodíku, rybník pod kostelem; výklad viz strana 79 při hesle „mlýn v Dobroměřicích"

Jordán: viz str. 83. staré řeky.

U tří vazů: výkladu netřeba, viz známou pověst.

Na mostech: při hesle „na mostech" str. 89

Na popruží, spr. na popluží, soubor polí, které možno obdělati jedním pluhem, potahem; totéž značí „poradlí", později lán.

Na břehu - pod břehy při popluží.

Lužerady, viz Lužehrady str. 8 11

Pod břeskví (m), nad břeskví: břesk, břek, břestev = jilm = vaz, stráň k Vršovicům zarostlá břeskvím. Poslední statný břek viz str. 41 · 50 (vyobr.)

Na starých řekách: viz rameno řeky Ohře.

V čertový rochli: na rozhraní katastru lounského a vršovického, kudy se jde od Lužehrad k Hájům.

Ve vobůrce: pozemky mezi silnicí nečišskou a cestou vedoucí k Hájům. Pole, které se obdělávalo oráním - ob-oráváním, ohražené živým plotem na mezi, aby zvěř, zvláště černá, nedostala se do obůrky; podobně Obora, původně Obory (množné). Název přenešen na ohrady - ne proti škodám zvěře, ale k ochraně zvěře.

U kolečka: poloha u Nečich, pův. pozemky ve zvláštním cípu vybíhající mezi oblasti soused. vesnic.

V neckách: podlouhlá proláklina, mokřinatá mezi pahorky.

Na vinicích: jižní svahy Červ. vrchu.

U zeleného křížku: křížek mezi zelení, stromy na rozcestí k vrchu.

Na sekyře: dle podoby, pole panské při cestě - průhonu na Červ. vrch.
Pod vrchem.
Na devíti větrech: pod vrchem při starobylé cestě od Lenešic k Vršovicům, čerti se tam žení; tam se „oběsil švec".
U studánky: při travní cestě pod předcházejícím.

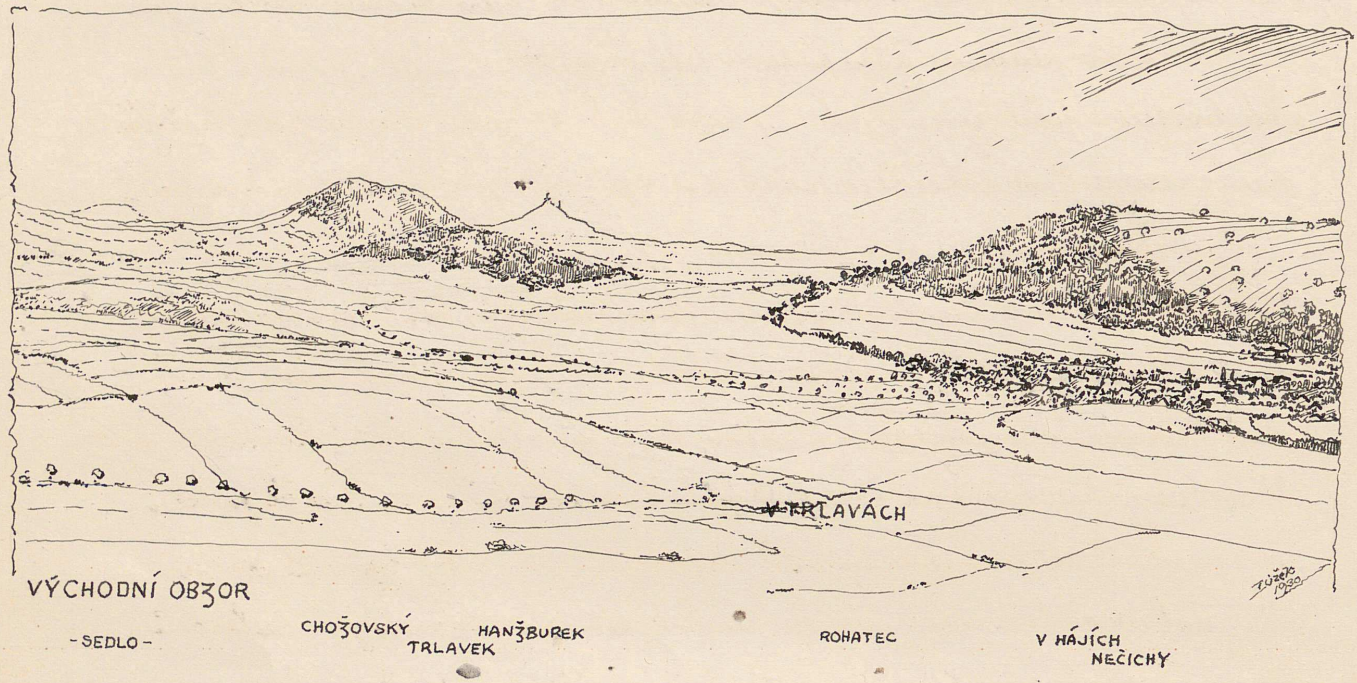

V těchto minulých polohách na polích hojné nálezy starých mincí, praž. grošů, převzácného tolaru krále zimního Fridricha Falckého z r. 1620.

Na rybníce, za rybníkem: poloha býv. rybníků za Červ. vrchem, z nichž nejbližší, velký, měl vým. 19 ha a vypuštěn r. 1859, když se počala pěstovati řepa pro cukrovary.
U cihelny: nyní zrušené cihelny za Červ. vrchem.
Na podkově: vysušený rybník podoby podkovy poblíž dvora Hoblického.

V trlavě: zaniklá dvorová osada při cestě od velkého rybníku do Nečich, kde ji přetíná cesta hoblická; v trlavách: pole, která kdysi náležela k této osadě Trhlavě, viz str. 28 vyobr.

U Panny Marie: v cípu silnice státní a lenešické stála velmi slušná socha P. M. ze poč. XVIII. (P. M. Rosenthalská). Vandalství poválečného nerozumného pokroku rozvrátilo a rozbilo toto vzácné a památné dílo, aniž by pokrok tím něco získal.

Na poledrahách: Výklad se zdá tak blízký - drahá pole, možná. Ale mně se zdá, že v názvu se tají něco jiného, co se zatím nedá vypátrati.

V kobylách: Starobylé pojmenování pozemků, kde chovány kobyly k chovu koní - svěřepice, hříbata -. Původně neužíváno u nás koní k tahu, ale výhradně k jízdě. Hlídač koní hajka čhájek koně opatroval, hájil a cvičil k jízdě. Pro či potřebu? Sedláci na koních nejezdili, jízdecky bojovali jen svobodní bojovníci, družina knížete a znamenitých velmožů, ostatní capali pěšky. K obyčejné jízdě užívalo se koní mezi šlechtou a duchovenstvem. Byly tedy koně chováni a cvičeni buď pro příslušníky hradní neb pro některý duchovní ústav, kpř k potřebě kláštera ben. v Porta Apostolorum neb Magdalenek neb nějaké neznámé knížecí neb královské družině na některém knížz. hradě, snad Žatči, Bílině, Děvičí. Koně byli ovšem také důležitým předmětem obchodu od pradávna, zvláště vývozu za hranice zemské. Rozděleno na 22 dílů, kolik bylo živností ve vsi.

Na batovských (roz. polích): přiléhají ke „kobylám" při katastru lenešickém; bata = pán - kníže - král - batuška, pole či spíše trať náležející knížeti, kterému, nevíme.

Na blatech: při potůčku u „kobyl".

K Zájezdu: při pěšině, dříve cesty z „kobyl" ke dvorci Zájezdu, Hrádku, Bečovu, Mostu.

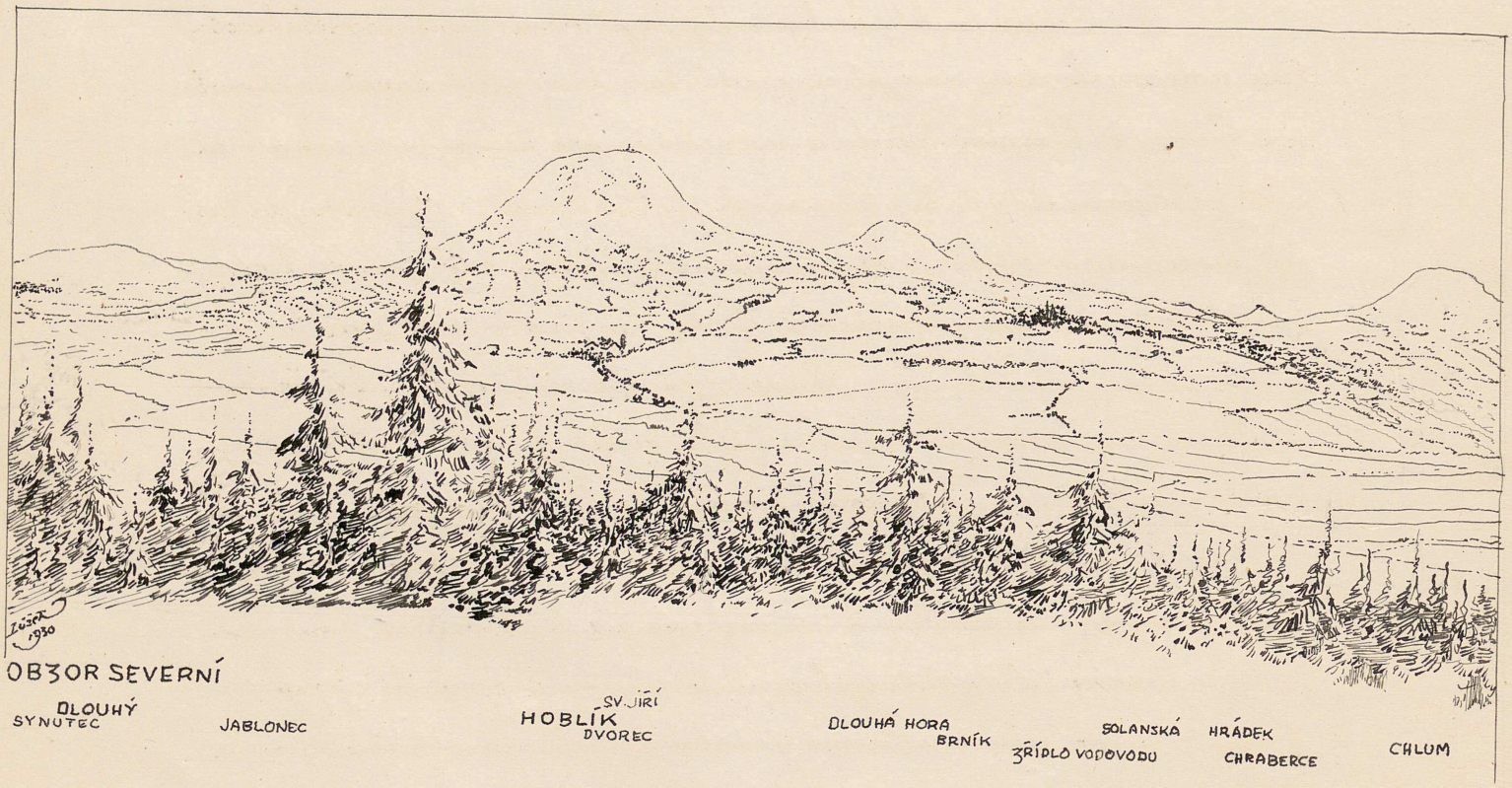

Na obecníku: v poloze nového hřbitova.

Na jízdárně: cvičiště vojenské posádky lounské, dragounů a husarů v zimních kvartýrek rozlosovaných; mustrplac - mustrunk v XVI. století.

Za ovčínem: starý ovčín stál v místě nynější nové školy

Na bohavce či lépe na Bohavce: jest to jméno dobroměřického potoku.

Mořická stráň: Prastarý název z dob pohanstva, Morana - bohyně smrti, zkázy, tmy, zimy; místo kultu zlých bytostí, živlů. Byla to stráň, ne příkrý schod, jako je nyní zde popelovitá jámy obětní.

Na státní, dříve císařské silnici: Silnice zbudovaná za panování cís. Marie Terezie z příčin strategických a obchodních mezi Louny, Bílinou, Teplicí, Laskem po stopách staré zemské stezky nazývané obyčejně

„cestou královskou" či „via regia" (viz str. 12)

Na str. 12. této knihy psal jsem již o vnikání cizozemského obchodu a kupců do vlasti naší již za pradávna. Jeden z těch kupců zachoval nám zprávu o hlavním tržišti v sever. končinách Evropy, o Praze, asi z r. 950, kamž přicházejí kupci ze všech okolních zemí, z Krakova, z Ruska, Turci (roz. z Uher), z krajin středozemských a odjinud. Z Prahy se rozbíhaly paprskovitě obchodní stezky na všecky strany do jiných tržišť v zemi a za hranice. Pouze o jedné z nich zachoval se částečný popis od židovského kupce Ibrahima ben Jakuba. Ten popisuje cestu ze Srbiště (nynější Lasko) přes Srbské hory (Krušné h.), že cesta přes ně trvá 8 dní, že se pak přijde k bažině, přes kterou jest hatový most 2 míle dlouhý k zemské bráně a tržišti. Hať. most byl z kmenů vedle sebe položených a pevně spojených od sušší výspy k výspě. Které tržiště a brána zemská to byla, není určitě známo. (Brána zemská – na obranu mostu, cesty, přechodu – tou se míní opevněné místo, ohrazené, hrad strážný, strahov; stráž, kteréž svěřeno strahování, hlídání cesty, hradu, to byli hradčané (srovnej Strahov, Hradčany v Praze). Zmíněnou branou zemskou byla buď Bílina aneb Hněvin (úv) most – nyn. město Most. V pozdějších dobách určitě Most.

Via regia = cesta královská

Obchodní předměty byly přepravovány na soumarech neb otročími nosiči v karavanách. Kupci museli cestovati jen pouze po určitých cestách. V zem. bráně zaplatili poplatek, clo buď vzácným kovem neb odvedli určité množství zboží a ostatní vyložili k prodeji neb výměně na dvoře tržiště - týnu, týnce aspoň jeden týden. Zaplacením cla poskytnuta byla kupci ochrana, pokoj, mír na další cestě neb i zbrojný průvod hradčanů. Který kupec by byl mýto obešel a nezaplatil clo, ten

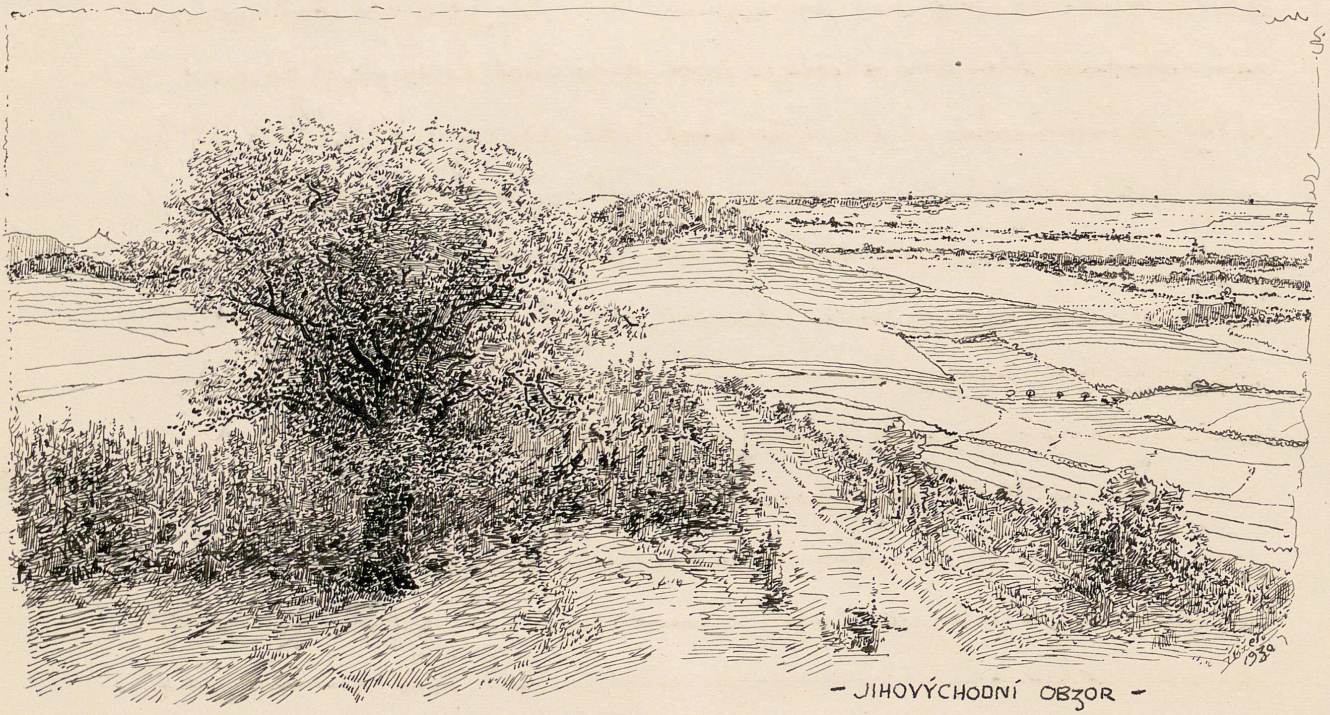

byl stíhán, honěn a při dopadení bylo mu zboží pobráno. Karavana putovala od tržiště k tržišti. Clo náleželo knížeti, kupci byli pod jeho ochranou; — v našem kraji takovým tržištěm byl Pátek, Vršovice

hrad a město, Žatec. Nás nespíše zajímati bude hlavní cesta od zemské brány ku Praze, kteráž v době pozdější jmenována jest via regia, cesta královská, která procházela naší obcí, jakožto nejkratší a přímé spojení. Zdá se, že cesty od Bíliny a Mostu se někde spojily a v dalším pokračování k jihu zaměřily směrem přímým, kde příroda kladla nejmenší odpor, k lounskému přívozu přes Ohři, tam, kde oba oba břehy se k sobě nejvíce přibližují. První zpráva o tom přívozu jest z r. 1088, kdy užitek z něho brala kapit. na Vyšehradě. A která cesta v Dobroměřicích jest starou částí cesty královské? Silnice od školy ke strážnímu domku při trati železniční to jistě není, poněvadž cesta byla starší než dělení polí. Pak by okolní pozemky sahaly k samé cestě, a toho zde nebylo. Silnice rozřezává zde díl selský od čís. 24 i panský. Pak by byla vedla starou cestou podle obecníku a pansk. pole. Že by byla vedla přímo na luka podle školy na luka a dále k přívozu; není možno, poněvadž v lukách vedla a vede pouze cesta, které se používalo k přístupu na sousední luka. Kdyby byla bývala veřejnou, sotva by se bylo promlčelo staré právo k používání a nikdo by se neopovážil činiti překážky cestě královské. Druhý směr cesty možno hledati ve směru mosty-klášter Magdalenek u těch mostů na straně dobroměřické, dále ulicí mezi oběma pořadími gruntů ke brance mezi č. 18 a 19 ke křížku a vlevo přes dráhu směrem ke studánce a tam někde se spojila ve směr nynější stát. silnice. Pro tento směr by svědčila naznačená silnice a hospoda-krčma v č. 8., která bývala obrácena frontou proti východu proti č. 28. Rozhodnutí o této záhadě ponechávám budoucímu zkoumání. Domněnka, že by cesta královská od vsi vedla k Lenešicům nebo k Zájezdu

Na pradavné silnici.

nemá, myslím, žádného odůvodnění. Nová státní - říšská silnice zajisté nesledovala ve stopách starou cestu královskou. Tak hned od Loun ku Praze šla z města ulicí hrnčířskou, Boženinou na Blšany k Doninu a dále k Úhercům a odtud k tržišti Slanému. Nynější směr dostala až v době domácí kolonisace, od Slaného k Týnci a odtud k Blšanům.

Pořádek na silnici.

Udržování cesty, aby byla schůdná a sjízdná, patřilo k veřejné robotě zemské. Obyvatelstvo domácí, usazené podél silnice, muselo ji rovnat, příkopy vyhazovat, mostky a hatě stavět a opravovat, vysekávat, vyrubávat křoviny vedle silnice v šířce dostřelu z luku na podezřelých a nejistých místech, jinde na 30 loket na obou stranách, v zimě pak prohazovat závěje sněhové, starat se o bezpečnost, honit výtržníky, pronásledovat lupiče, jímat tuláky a prohlížet krčmy při cestě. Když cizí, neznámý člověk se toulal mimo vykázanou cestu, spásal obilí vedle cesty dále, než stačila délka uzdy, pak ten člověk, který to uviděl, musel učiniti pokřik „nastojte!" a na volání musel každý, ať byl na poli neb na louce, v lese neb ve vsi, nechati své práce, uchopiti zbraň, která právě byla po ruce, kyj, kámen, sekeru, bodku neb cokoli jiného a tam, odkud slyšán pokřik, rychle běžeti, tuláka, zloděje, lupiče honiti tak dlouho, až ho popadli, řádně zvochlovali a přivedli či spíše přivlekli k rychtáři. Zvláště když byla doba trhu ve městě, pak, jakmile se dalo znamení zvoncem k začátku trhu, pak na míli cesty okolo města, nikdo nesměl nositi zbraň, nikdo nesměl začínati hádky, křiky, výtržnosti pod přísným trestem, kdo byl po-

stižen

se zbraní v ruce, tomu utěta ruka. Města zvláště pečovala o to, aby bylo bezpečno na cestách, aby domácí i cizí kupci mohli trhy navštěvovati nerušeně. Když se nějaká neřest dála na cestě, tu se okolní města dohodla a tajně vykonala prohlídku najednou všech cest, podezřelých míst, skrýší a krčem. Tak r. 1546 zjímali Lounští, Planští a Mostečtí tolik podezřelé čeládky, taláků, že domácí lounské vězení pro ně nestačilo a 45 jich zvěšeli podle silnic na postrach. Z těch dob pocházejí tu a tam názvy „šibenice", „na šibenici" leckde i po venkově.

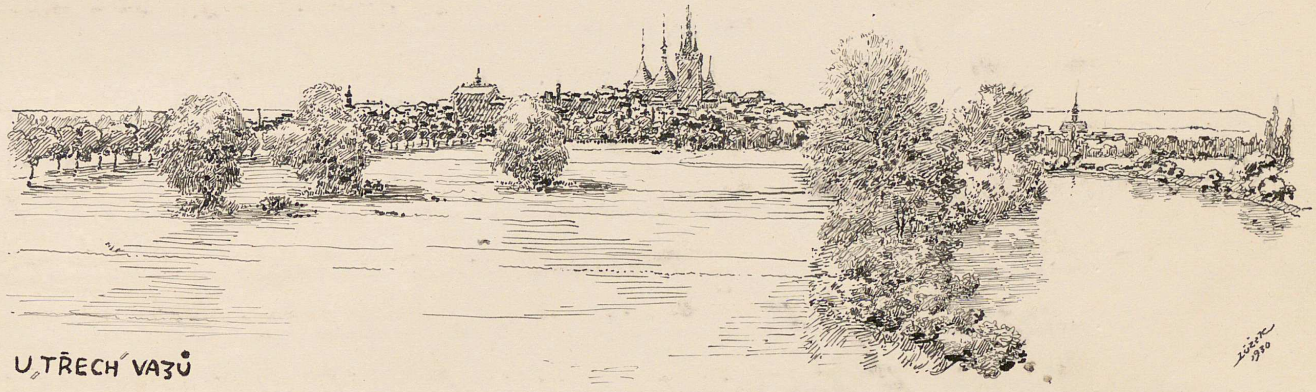

U TŘECH VAZŮ

Všecky kruté tresty nebylyto, aby zabraly lupičství na cestách, jemuž se oddávaly i jednotlivci ze zemanstva. Tak kolem r. 1380 vyloučil král Václav IV. zemana Jindřicha z Bělušic z poručenství dítek po zemřelém Janu z Chožova, „protože na svobodných cestách loupeže činil a proti království činil", zač týž Jindřich r. 1397 daroval převorovi a konventu dominikánského v Lounech 4 kopy ročního platu na některém ~~jeho~~ svém zboží. Patrně obíral kupce na naší cestě královské také. Některé zájezdní hospody a osamělé krčmy bývaly peleší a shromážděštěm lidí zlé pověsti a Petrovských, jako proslulá, osamělá hospoda

u Hrádku za Ranou. Poslední člen společnosti, která se tam scházela, žil jakožto stařec v Dobroměřic po odpykaném trestu a zemřel r. 1896. Netajil se ničím z toho, co se provádělo. Do takových krčem slušnější pocestný na noc se nerad uchyloval; často zmizel beze stopy do rána. I v Dobroměřicích byla zlopověstná krčma v ruinách kláštera Magdalenek u mostu, ale ještě starých mostů, - nový, kamenný ještě nestával. Oté krčmě vypravoval mi starý jeden měšťan lounský, co se tam kdysi přihodilo za dlouhé války, což bude uvedeno při stati o domácích pověstech.

Jiné místní a okolní komunikační prostředky

Cesty staré. K prastarým cestám zajisté náležejí ty, které vedou po hranici katastrální a ty, které tvoří hranice místních pozemkových tratí. K těm patří nynější okresní silnice z Lenešic do Dobroměřic a odtud do Nečich, postavená r. 1886-87; dále cesta od branky mezi č. 18-19 ke „kolečku" a dále do Nečich; pak cesta z téhož východiska směrem k „bohavkám". Přerušena byla stavbou dráhy. Pokračování její za tratí k stát. silnici do Rany. Tušíme, že druhá její odnož přestoupila potůček v místě dnes již neznámém a připojila se v cestu, která míří do „kobyl", kdež její další směr naznačuje již jen pěšina k Zájezdu a ke Hrádku. Cesta od Nečiské silnice přes „poplužíˮ k mostům jest částečně přerušena železniční tratí. Ta část přeložena před trať k mostu. Stará cesta ze vsi do Lužehrad a Vršovic byla zastavena při č. 36. Zůstala z ní jen slepá ulička k tomuto číslu. Zaniklé staré cesty jsou cesta za humny od

Pohledy

panských stodol do dolní části vsi těsně při stodolách a cesta pod zahrádkami od „brodíku" k silnici, zbytek to cesty mlýnské. Velmi pozoruhodná je cesta příční od Lenešic podle panských polí na „devíti větrech" k zelenému a nečiškému křížku, dále nad „břeskví" až vršovickému hřbitovu a dále k hospodě „na rycandě" u Vorasic. Tato cesta spojovala starobylé hrady župní Litoměřice a Žatec. V Počedělickém katastru na polích při této cestě dosud se říká u „staré silnice", na st. silnici.

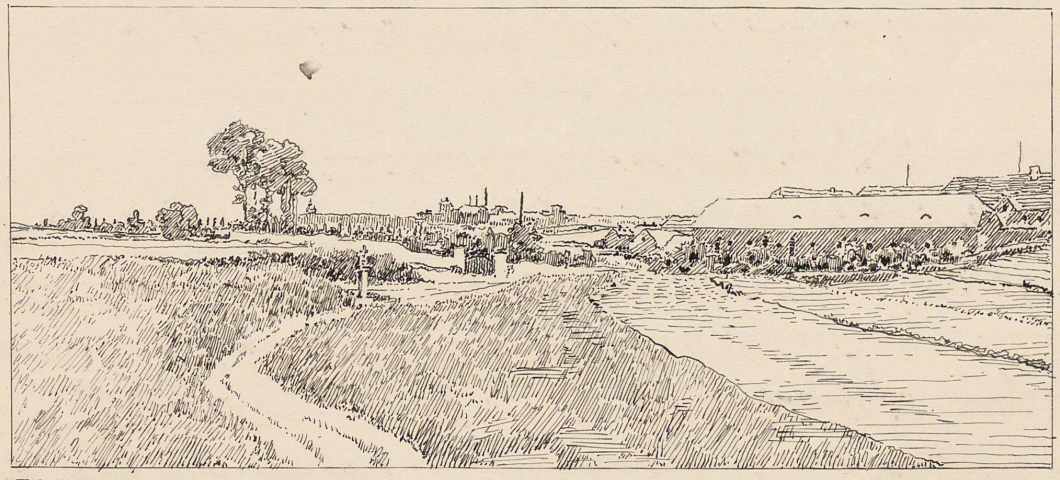

ZA HUMNY

Tedy důkaz, že tato naše naše cesta, nyní téměř opuštěná, po které nikdo nechodí, nejezdí, leda jen na pole, byla důležitou silnicí, t. j. kupeckou cestou. Kromě Lenešic nedotkne se žádné vesnice, až teprve Vojnic u Hanžburku, stále vede v polích po délce aspoň 20 km. Dokud nebylo zavedeno stálé a pravidelné poštovní spojení mezi oběma krajskými městy, kraj. úřady, prostředkováno spojení mezi nimi zvláštními úředními posly jízdními. K tomu cíli byli u každého kraj. úřadu chováni jeden neb více dragounů neb husarů, kteří jezdili s úředními depešemi

V určitém dnu v týdnu vyjela z Litoměřic i ze Žatče štafeta proti sobě po této zmíněné cestě a dojela jen dopolou cesty, do Vorasic, kde se obě setkaly v hospodě. Tam si vyměnily depeše, či prorycly, koně byli nakrmeni, vojáci si odpočinuli. Od toho nazvána ta hospoda „na rycandě". Pak se každá štafeta vrátila nazpět. Vorasický školní učitel, můj děd Johann Luschek (ovšem Čech, ale podepisoval se po tehdejší modě němec. pravopisem, jinak výborný český stylista) napsal při r. 1820, že toho roku byla hrozná zima, jaké nebylo od r. 1799, že na zpáteční cestě z Vorasic do Žatče zmrzla vojanská štafeta, dva husaři na koních tak, že nespadli, ale koně že je přinesli až do města. Nyní po této cestě zřídka kdo putuje, místem zarůstá trním, bejlím, a málokdo ještě si vzpomene, k čemu sloužila. Jest to cesta bezprogramní; silnice a moderní prostředky spojovací učinily ji bezpředmětnou, nepotřebnou, zbytečnou

Dráha

Dráha prochází naším katastrem od r. 1871 a zabírá plochu ha. Při ní tři strážní domky, samoty čísla 58. 59. 60. Účelem jejím bylo spojení severozápadní uhelné pánve s centrem Čech, Prahy s Duchcovem, proto nazvána dr. Pražsko-duchcovskou. Část nádraží lenešického nachází se na katastru dobroměřickém, odkud na Stanici ve Smíchově trať měří 100 km. Vzdušná čára Praha-Dobroměřice = 54 km.

Severní část katastru mezi Červeným vrchem a pozemky dvoru hoblického tvoří pozemkovou trať u cihelny,

DOBROMĚRICE

T. 1903

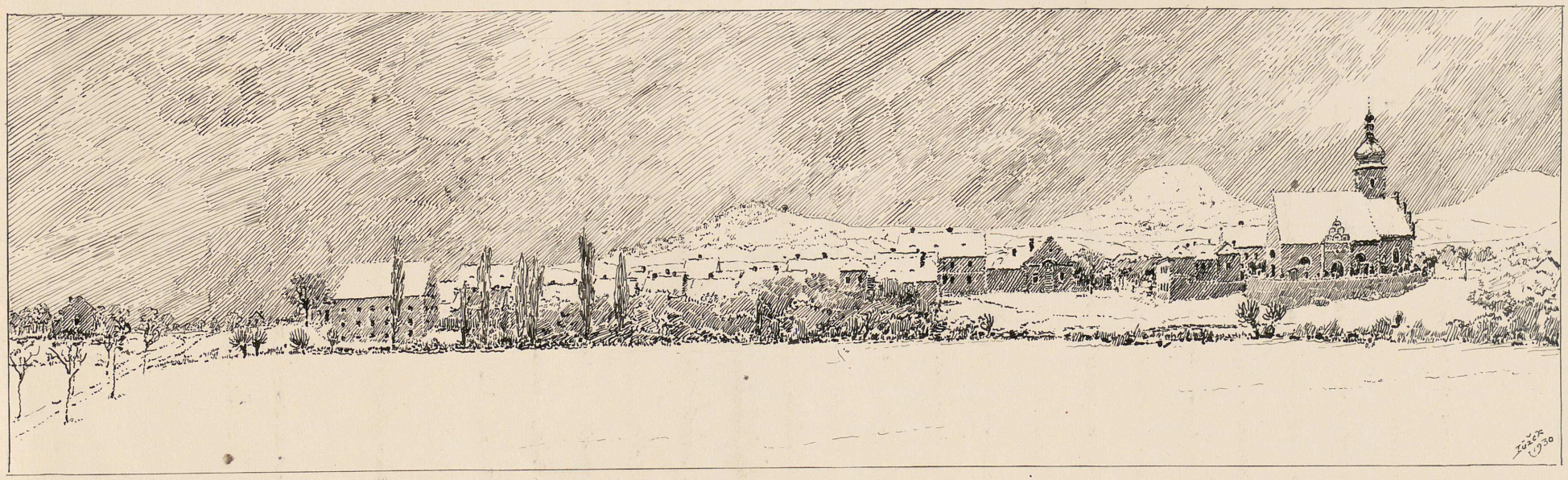

DLE SVÉHO NÁČRTU Z R. 1903

u cihelen, na rybníce, za rybníkem, na podkově.

Rybníky

Názvy ukazují, co zde bývalo. Bylo zde pět rybníků; z nich největší měl 19 ha výměry. Rozléval se hned za vrchem a byl vypuštěn až r. 1859, když řepaření bylo výnosnější. Jeden z rybníků měl jméno podle své podoby, podkovy. Že ke hlídání ryb byl ustanoven rybář, to je nepochybno. Býval to dříve některý soused z blízké podanské vsi, který tu službu vykonával z pod. roboty; za odměnu míval v užívání nějaký pozemek a nějaký podílek z rybolovu. Mimo tyto rybníky byly v Dobroměřicích ještě jiné. R. 1511 odkazuje lounský měšťan Mikeš z Černčic, předchůdce vladyckého rodu Sokolů z Moru ke kostelu P. Marie v Lounech plat svůj, který měl na vinici a zahradě pod ní i rybníčky za Dobroměřicemi. Kde to bylo? Snad v Trlavě neb v „neckách" neb někde při potůčku. Polohu vsi viz vyobr. str. ~~40~~ 39.

V Trlavě

Severozápadní (východní) poloha pozemků za Červeným vrchem slove v „trlavách" a v „trlavě". Název ten upomíná na zaniklou „ves" Trlavu či Trhlavu. Polohu vsi viz vyobrazení na str. ~~40~~ 28. „V trlavách" značí pole, která kdysi náležela ke vsi. Ve středověku až v XVI. věku označovány slovem ves nejen opravdové vesnice o jistém počtu selských dvorců, gruntů, ale i zahrnovány vto dvorové osady, t. j. panský dvůr s příslušnými dvorovými lidmi, čeledíny, děvčkami a j. personálem, kteří bydlili a chlebili společně ve dvoře v ratajně, neb v chalupách jednotlivě při dvoře a měli k své výživě ode dvora po kouscích polí. Příklad takové dvorové osady jest nynější dvůr pod Hoblíkem, Chrastín u Peruce, Selmice,

Kystra. Tato vzrostla v skutečnou vísku, první dva dvory zůstaly tak jako dříve bývaly, pouhými dvory. Osada zanikla někdy v bouřích husitských. R. 1489 připomíná se ještě Jan z Trhlav, ale to nebude již držitel osady - dvorce, spíše jen pouhé jméno pána pozemků, snad jen části jich, který tu již neseděl, nějakého měšťana lounského, usedlého buď v Lounech aneb v blízkých Nečichách na některém šosovním statku. Bývalá drobná zemanská šlechta, panoši z Trhlav zmizela neb zchudla v době husitské. Na osadu upomíná ještě chlum v katastru nečišském, Trlavek. Místo této osady povstaly pak v neznámé době Nečichy na příhodnějším místě. Pole osady zabrány dílem do Nečich, dílem k Dobroměřicům - snad poz. u rybníků a při Červeném vrchu.

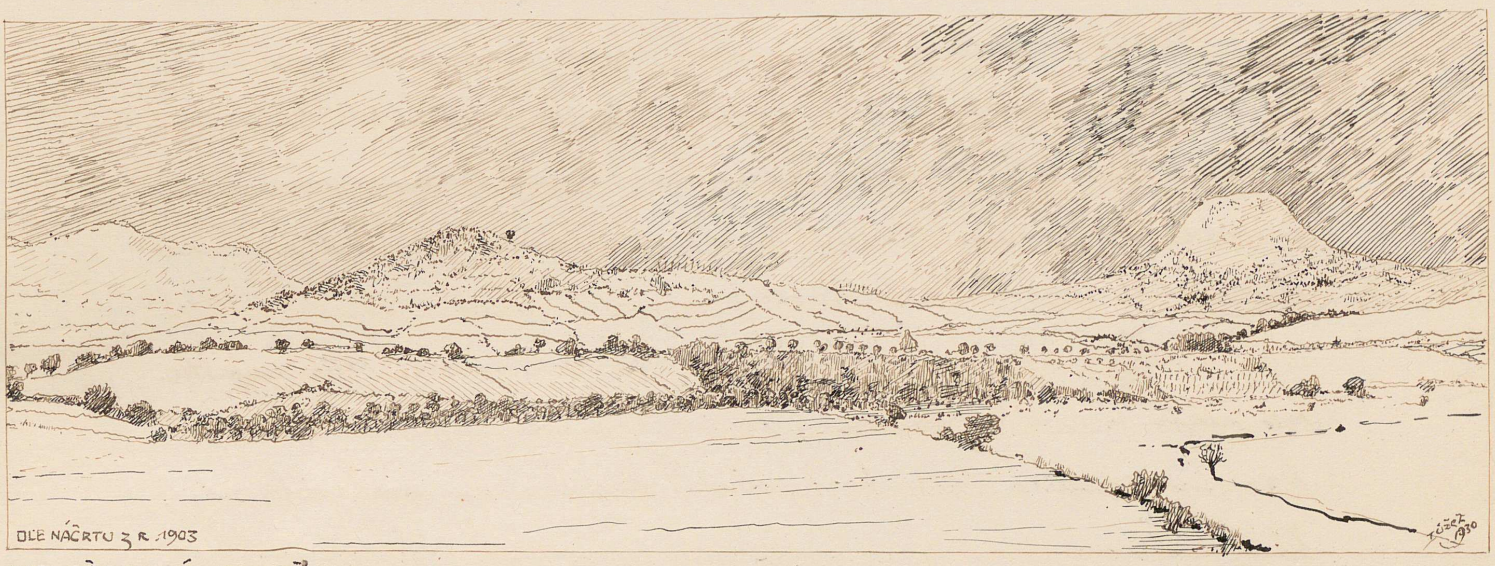

POD BŘESKVÍ - POD BŘEHY

V našem kraji bývalo takových drobných osad, dvorců - samot, mnoho. Některé zanikly ve XIV - XV. věku, většina zmizela po Bílé Hoře. Dnes je v království osad kolem 12.600, ale v XVI. století

napočítalo se vsí a osad 36.000 —, což si vysvětlíme tím, že v počet ten zahrnuty drobné osady, samoty, dvorce a vesnické panské dvory. A když kpř byl ve vesnici dvůr a ve vsi bylo několikero pánů, z nichž každý držel nějaký počet selských dvorců, pak ves nepočítána za 1 osadu, ale za tolik osad, kolik bylo držitelů. Tak Chožov počítán za 3 osady: dvůr dominikální, panství Kolovratů, držba Lobkoviců (rozuměj grunty pod panstvím lobkovickým, kolovratským)

V úpadku a zmatcích hospodářských stol. XVII. majetková roztříštěnost automaticky zanikla a ves napotom jeví se jakožto jeden celek. Málokde potom vládnou vsí dvě vrchnosti.

Druhou zaniklou „vsí" v našem okolí jmenována jest

Hoblík

ves Hoblík.

Co pověděno o Trhlavě, lze říci i o vsi Hoblíku. Nebyla to ves v pravém slova smyslu, ale dvorová osada. Není jisto, že stála právě na tom místě, kde jest nyní dvůr, neboť zde není

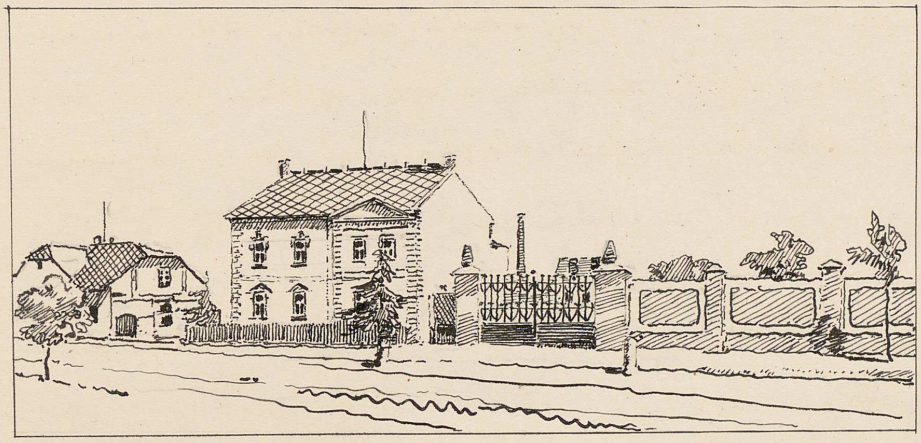

živé vody. Proto spíše stávala poblíž pramene, tam, kde počíná vodovod dvora u skupiny stromů směrem k Chraberům anebo níže u cihelny ranské. V době husitské zabrali Lounští ves s ostatním zbožím kláštera Magdalenitek, a již v 2. pol. XV. století mají tu měšťané lounští rozsáhlé vinice, které ke konci XVI. století měří až 230 strychů, tedy více než polovinu rozlohy nynějšího dvora. Na „zadních horách" se jmenují zdejší vinice. Polohy bývalých vinic jsou ještě dobře patrny na stupňovitých svazích. Poblíž dvora zachoval se vinný sklep

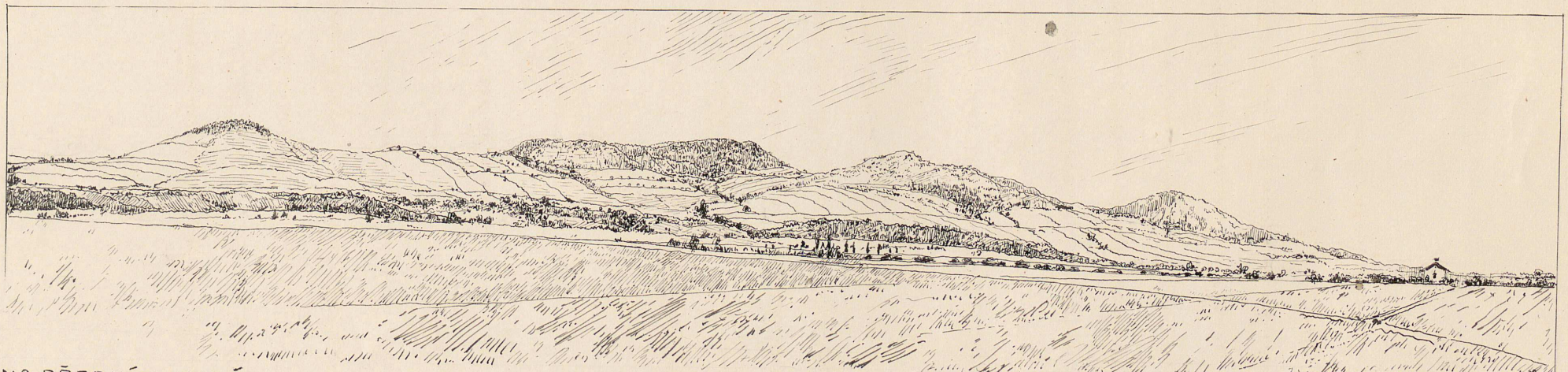

NA PŘEDNÍCH HORÁCH - OD HUMEN

SEDIVÝ VRCH

VE VOBŮRCE

NAD BŘESKVÍ

V HAJÍCH ČERNODOLSKÝCH U ZÁMEČKU

ČERTOVA ROKLE

MALÝ VRCH

VELKÝ VRCH

v zemi vyhloubený. Nyní používán za chlév. Opodál k Raně chalupa, dříve vinný pres.

Kolem r. 1700 zachováno již málo vinic. Ostatní zpustly, proměněny v pole ke dvoru, který pak se dostal do soukrom. majetku až do nejnovější doby.

Vrch Hoblík

zajisté obdržel jméno od své podoby, proto používá se nyní též názvu moderního Oblík, lounský kronikář kol r. 1600 píše také „na voblíce". Tedy vrch oblý, ale ne úplně. Na temeně jest zploštěný; délka plošiny 120, šířka 65 kroků. Původně zajisté byl zašpičatěný, jako jiné čedičová vrchy. Že byl zploštěn, v tom patrno dílo rukou lidských mnoha věků. Některé z Lounských vrchů od pradávna poskytovaly bezpečný útulek, ochranu a obranu okolním obyvatelům při nepřátelských vpádech do našeho kraje a v době nejistoty. Úpatí a nejbližší okolíčko vrchu bylo pokryto lesním hustým porostem stromů a trnitých houští, stržemi balvanů. Bylo dobrým úkrytem pro lid, dobytek, dalo se dobře brániti zatarasením stezek v neproniknutelném houští, poskytlo i pastvy dobytku. V krajním nebezpečenství byl posledním útulkem vlastní vrch, kam nepřítel se dostati nemohl po příkrém úbočí, aby nebyl rozdrcen svrženými balvany, které si lid nalámal a připravil na vrcholu ke své obraně; a tak mizel vrchol. Ale i v klidných do-

bách rušen vrchol neustále, až vznikla nynější rovinka.

Podobnou obranou funkci míval i nedaleký týnecký Chlum s četnými nálezy kamenných zbraní a s velmi rozsáhlým sídlištěm při úpatí. Vrch tento nápadně se podobá Hoblíku, takže mu lidé říkávají malý Hoblík. Má na temeni také plošinu. Rozdíl mezi nimi je malý. Hoblík je vyšším temenem obrácen proti východu, Chlum k západu. Srovnej Říp, Hradištany a Hradiště u Libčevse.

Středem plochy Hoblíku prochází od záp. k vých. okresní hranice Louny - Bílina. Severní úbočí jest pokryto křovinným porostem, jižní jest obnaženo proti slunci, které vytrvale hubí, spaluje to, co mlsné ovce a kozy nemohou zničiti. Od úpatí vedou k vrcholu dvě stezky, jedna po jižní, druhá velmi pohodlná na severní straně, po níž se dříve vyjíždělo i povozem až nahoru.

Hoblík historický.

Když r. 1126 se vracel kníže Soběslav se svým vojskem po svém vítězství nad cís. něm. Lotharem u Chlumce ku Praze okolo hory Řípu, zastavilo se vojsko při úpatí hory. Z vděčnosti a na poděkování za šťastné vítězství dal obnoviti na vrcholu hory kapli sv. Jiří jakožto symbolu vítězství Krista nad pohanstvím a pražský biskup Jindřich Ždík sám ji vysvětil. Kapli obnovil, tím řečeno, naznačeno, že tam již nějaká kaple stála před r. 1126. První křesťanští naši předkové s oblibou stavěli

své skrovné svatyně na významných místech pohanského kultu, na návrších, pahorcích i vrších. Zvláště vrchy osamělé a návrší lákala k pohanskému uctívání a slavení zjevů přírodních a tajemných božstev. Není nemožno, že by na nejvýznačnějším vrcholu naší krajiny se lid nescházel k pohanským slavnostem a že by se tam napotom lid křesťanský nescházíval. Určité zprávy o tom není. Ale uvážíme-li

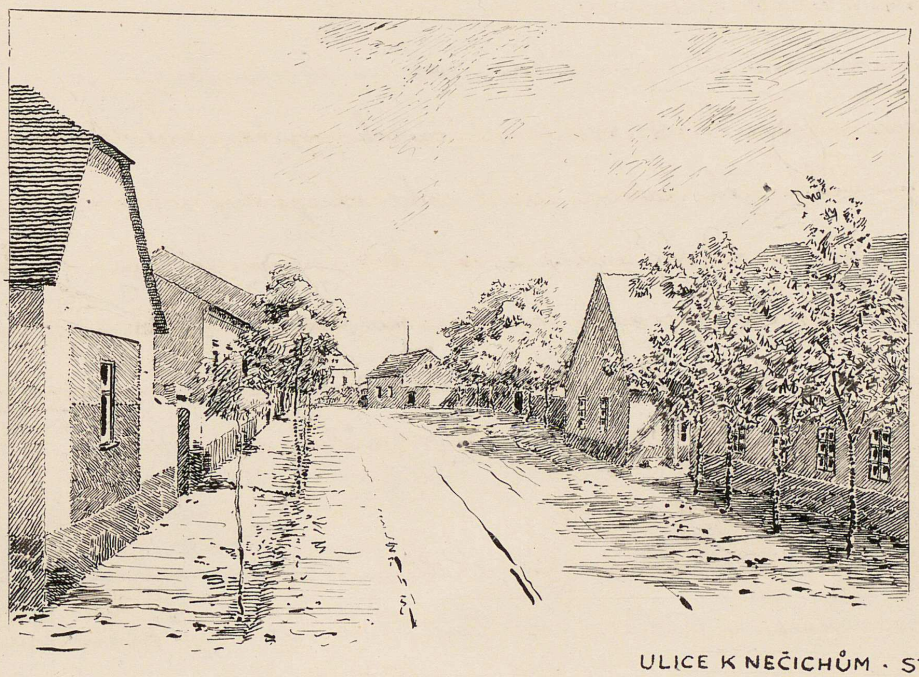

ULICE K NEČICHŮM · STATEK Č. 25.

svrchovanou setrvačnost při starých obyčejích, pak by se mohlo souditi, že od dávna na Hobliku stalo se něco podobného, jako na Řípu r. 1126. První zpráva o kapli či kostelíku pochází až z doby utrakvistické, doby nábožensky vzrušené. Ve čtvrtek dne 24. dub- na 1506 světil vlašský biskup v Villanuovy-Filip - kostel na Hoblice a bylo tam „jak se praví" množství lidí až do desíti tisíců. Tento biskup světil i na kněžství v naší vlasti z úbrpnosti, aby Čechové

podobojí přijímající nezůstali prý bez sluhů božích. Bylo to v den památky sv. Jiří. O kostele pak neslyšíme až zase po Bílé Hoře. Kostelík sešel působením živlů přírodních a válečné pohromami třicetileté války. R. 1667 opět 24/IV. postaven na Hoblíku dřevěný kříž, „který tam dlouho leží spálený a pochovaný v ssutinách."

R. 1673 zakázána konsistoří pouť svatojirská 24/IV. na Hoblíku, dokud se tam kaple nepostaví.

R. následujícího 1674 pomýšleno opět na stavbu kaple sv. Jiří na Hoblíku, která v nedávných bouřlivých časech vojskem byla rozkotána a přičiněním některých dobrodinců mnohé příspěvky sebrány byly. Pro menší útraty se následujícího r. 1675 k nařízení tehdejšího děkana lounského M. Bílka zbudovala ze dřeva na valích, k čemuž i slavná komora česká dobrotivě přispěla a napotom na 18 vozích na Hoblík dovezena a druhého dne 24/IV. o sv. Jiří od mistra tesařského Kaliny postavena jest.

R. 1677 stal se rozbroj veliký na Hoblíku 24/IV. skrze šenkování piva mezi lounskými a libčeveskými. Tito praví, že mají právo na vrchu pivo sami šenkovati, lounští toliko vína. Koně se v té různici splašili, neboť střílelí jedni proti druhým. Děkan Bílek chtěje smírcem býti, jak se z kaple dostal mezi ně, kožiši a šaty na něm roztrhali.

R. 1692 ženy matrony lounské měly svou vlastní novou korouhev z nákladu ženského a stála 80 zl. K pouti nošen z kaple nečiské obraz sv. Anny na Hoblík a pak zase vrácen do Nečich. Na něm v naivní prostotě zobrazena bába Krista Pána s P. Marií - děvčátkem - školačkou. Sv. Anna drží na klíně slabikář, sv. Panenka Maria ukazuje

prstíčkem na písmenka a čte.

V dobách potomních i tato kaple zašla a s ní i poutové slavnosti. Jen mládež tam mívala své dostaveníčko; ale i to pominulo, a poul se slaví jen v Chrabercích, kamž prý přenesen zvonek s Hobliku. Z okolních německých vesnic ještě před 40 l. chodívalo se náboženským průvodem v spůsobu na odvrácení zhouby krupobití, které zpustošilo tento kraj r. 1856. Ale ani toto se neudrželo.

Na plošině vrchu lze spatřiti ještě dnes skrovné kamenné základy malé svatyňky, poblíž prohlubeň, nejspíše sklepní obydlí dočasného strážce neb hlídače a při západním okraji zasutou jámu pro stráž v době válek. Odtud dáváno znamení ohněm, kouřem, když se nepřítel objevil na silnici v dáli neb v okolí, aby lidé prchali a poukrývali se. Nyní zazáří s vrchu oheň pouze v pam. dnech.

V poslední době postavena na vrcholu dřevěná pyramida, triang. znamení. Výobr. str. 31 ukazuje smělou linii pam. vrchu.

Na jižní straně (viz vyobr. str. 25) jest obzor omezen Bílinskem, lesy u Smolnice, u Vinařic, Divic, Vartou u Brodce, Borem u Kocandy a Selmic, Stráží nad Hřivicemi, výšinou nad Markvarcem a v pozadí mezi oběma posledními Rovinskem za Přetluky a Chanovem = starodávné Polesí, nyní Podlesí, kteréž již nezasáhá v rámec našeho vypravování.

Tím jest podán vlastivědný přehled místní a blízkého okolí Dobroměřic.

V následujícím vypravování přikročíme k vypsání našich historických památek, v čemž obsaženy jsou dějiny místní až do bouří husitských.

Od této doby pak dějiny Dobroměřic úplně splývají a splétají se s osudy královského města Loun, jakožto své vrchnosti až na nedlouhou mezeru pobělohorskou r. 1623 až 1686, kdy obec opětně navrácena Lounům k účelům humanním a kulturním.

POSLEDNÍ BŘESK - JILM - PŘI PĚŠINĚ OD LUŽERAD K ČERTOVÝ ROCHLI A K HÁJŮM ČERNODOLSKÝM NA NĚM VYSTAVELI SI HNÍZDO PÁREK ČÁPŮ AS R. 1903 - ALE NĚJAKÝ NEMILOSRDNÝ LOVEC ZASTŘELIL JEDNOHO Z NICH. PAK JEDNOU PŘI BOUŘCE V NOCI ZAPÁLIL BLESK STARÝ DUTÝ - SUCHÝ BŘESK - Z NĚHOŽ RÁNO ZBYLA HROMÁDKA POPELE. POSLEDNÍ BŘESK - POSLEDNÍ HNÍZDĚNÍ ČÁPŮ.